

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת מצורע | גיליון מס 43 | ניסן תשפ"ד

ענייני פסח

ראה בהרחבה

בקונטרס המצורף:

"מועד חודש האביב"

כל התורה שישיר אלה

כל התורה עניין אחד

(תוספתא סנהדרין פ"ז ה"ה)

מבט כללי על פרשיות השבוע והשתלבותם כחלק מהסיפור הגדול של התורה

פרשת מצורע: הפרשיות "השחורות"

רענן,

של טהרה נקיות ועדינות, שכן מזה שאנו מצווים ועומדים על כך עלינו להתעורר ולהתבונן אלו דרגות רמות נדרשות מאתנו. להבין מהי נשמתו של יהודי, ועד לאיזה גובה רוחני הוא יכול לטפס ולהגיע.

משל למה הדבר דומה לאדם בדיוו שהלך לבקר במוזיאון יוקרתי של חפצי אומנות ייחודיים מזוככית וחרסינה דקה, וכששב משם שאלוהו להתרשמותו, השיב, שלדעתו מוזיאון זה הוקם על ידי אנשים שכל שאיפתם להציק לבריות ולשם כך נועד, למרר את חיי המבקרים. וכשנשאל מדוע הוא סבור כן, השיב, מפני שעל כל מוצג ומוצג במוזיאון היה מוצב שלט, 'נא לא לגעת', 'אנא שמור מרחק'. טיפש זה לא שם לב אל יופיים של המוצגים מפני שבתפיסתו הגסה, ההנאה מדברים נאים, היא רק דרך מישוש ואחיזה והשתלטות עליהם. שוטה שבעולם! היינו אומרים לו, הרי השלטים הללו מוריס, עד כמה עדינים החפצים וכמה נפלאה מלאכת אומנותם עד שמגע לבד עלול לפוגמם.

כשהפרשיות עוסקות בפרטי פרטים של סוגי טומאת הגוף, הרי הם מטפלות בקדושת האדם הישראלי, שככל שהוא בשר ודם ויוצאים ממנו כמה מיני פרש וזוהמה, עדיין הוא הוא בקדושתו עומד, זך וצח דיו לעמוד לפני ה', ואישיותו מציאות המוכנה להשראת השכינה, ואם נטמא לשעה, מיד הוא בא במי מקווה ונטהר.

פרשת מצורע היא המשך אחד ורצוף לפרשת תזריע במעלה מדריגות הקודש, ומצוות הטהרה וה"קדושה" הנובעות מקירבת ה' שזכו לה כעת על ידי שכירת אוהל מועד, מה הוא קדוש אף אנו קדושים. וכלשון הפסוק בסוף הפרשה (טו, לא): "והזרתם את בני ישראל משמאנתם, ולא ימתו בטמאנתם בטמאם את משכני אשר בתוכם".

פרשתנו עוסקת בפרשיות הטומאה עליהם אמרו במדרש (ויקרא רבה יט, ג): 'שיר ה' קורצותיו תלתלים שחורות כעורב וגו' ר' שמואל בר יצחק פתר קריא בפרשיותיה של תורה אע"פ שראות כאלו הן כעורות ושחורות לאומן בריבים כגון הלכות זיבה ונגעים נדה ויולדת, אמר הקדוש ברוך הוא הרי הן עריבות עלי, שנאמר (מלאכי ג) וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים וגו', תדע לך שהוא כן שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו כאחת, אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמה איש איש כי יהיה זב מבשרו ואשה כי יזוב זב דמה וגו'.

וההסבר הוא כפי שביארנו בשבוע הקודם שעניין הטומאה והטהרה הוא שכשהאדם מתקרב אל הקודש, עליו להיות בעל חושים מעודנים כל כך, שדבר טמא יעורר בקרבו זרות וסלידה של זעזוע. מעלות הקדושה מביאות לאדם את הרגישות לטומאה, וככל שדבר יותר קדוש, הוא יותר רגיש אפילו לטומאה קלה. כמו "אוזן מוזיקלית" שרעש גס, גורם לה נזק והרס לכח הבחנתה המדויק.

נמצא שפרשיות כביכול "כעורות" אלו, הם מצד עצמן אכן עריבות ומדיפות ריח אויר צח וניחוח

טעם צפרי מצורע

(יד, ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן: (ג) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע: (ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב: (ה) וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים: (ו) את הצפר החיה יקח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל אותם ואת הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: (ז) והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפר החיה על פני השדה:

טעם צפרי מצורע וכל הסדר שעושים לו, הוא מהחוקים שאין טעםם ידוע, וחז"ל במדרשים כתבו טעמים דרושיים, וכמו שמביא רש"י כאן: 'לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטופי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול. ועץ ארז - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזוב - מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב'. ואין בכל אלו טעם המיישב את הלב. וב'מורה נבוכים' (חלק ג פרק מז) כתב כי דוד טעמים לכל המצוות, אך כאן כתב: 'אך היות טהרתה ב"עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים', כבר נודע טעמו ב'מדרשות', ואמנם אינו נאות בכונתנו, ואני לא ידעתי עד היום טעם אחד מהם, ולא טעם 'עץ ארז ואזוב ושני תולעת' ב'פרה אדומה'.

ורמז לנו הרמב"ם שסוד הטעם טמון בפרה אדומה שגם בה יש עץ ארז ואזוב ושני תולעת. והנה כתבנו ביאור בעניין פרה אדומה בפרשת חוקת, ועל פי יתבאר היטב גם עניין צפרי מצורע. ונציין רק בקצרה מה שכתבנו שם שעניין הפרה הוא לעשות ביטוי וסמל לעניין התחיה העתידה למתים. ושורפים כביכול את כללות מין הצומח מהאזוב ועד הארז, ואת כללות מין החי מתולעת שני עד הפרה האדומה. ונעשית המציאות כולה אפר, וממנה נותנים מים חיים אל כלי, לחדש את התחיה בכל חלקי המציאות. ראה מה שהארכתי שם.

והנה המצורע חשוב כמת, וכן כתוב במרים 'אל נא תהי כמת' (במדבר יב). ולכן נדבק בו טומאה חמורה, שעצם גופו חל בו טומאה כמו מת, ולכן אי אפשר לטהר את המצורע אלא אם עושים לו מעין 'פרה אדומה בזעיר אנפין'. ולכן לוקחים לו עץ ארז ואזוב ושני תולעת כמו בשריפת הפרה, ושני הצפרים הם במקום הפרה ושוחטים האחת ואת החיה טובלים בדם, ובזה היא נעשית כעין 'אדומה', ואחר כך משלחים אותה על פני השדה, והשילוח הוא כעין שעיר המשתלח. [וכן מבואר ברמב"ם כאן (ויקרא יד, ד, טז ח) ששילוח הצפרים הוא כסוד השעיר המשתלח]. והוא אופן של סילוק והסתלקות במקום שריפת הפרה. וניתן הדם על המים החיים, כמו בקידוש אפר פרה, ומזה על המטהר מן המים כמו במי חטאת, ושבע פעמים הוא במקום שבעת ימים שבטמא מת.

ומצאתי לזה סימוכין ב'תורה שלמה' כאן, בשם 'מדרש תדשא' (אות טז) - 'את מוצא שהמצורע חשוב כמת, כשם שטמא בטומאת המת גזר הקב"ה ליקח פרה אדומה ולהשליך לתוך השרפה עץ ארז ושני תולעת ולהזות עליו ביום השלישי ובשביעי ולהיות פרוש שלא יכנס למקדש שבעה ימים, כן צוה למצורע ג' וז' [בעניין זה דברי המדרש תמוהים, שלא מצינו שלישי ושביעי במצורע, אלא יש לו שבעה ימים שאינו נכנס לביתו, ובשביעי עושה תגלחת שניה, ובשמיני מקריב קרבנותיו ומתכפר]. ולהיות פרוש שלא יכנס למקדש ז' ימים, ושיקח שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואח"כ יבא למקדש, ולמה צוה בפרה לעשות כמו במצורע לפי שמעשה פרה אדומה לא נעשית אלא לכפר על מעשה העגל שהוא צרעת הרוח. לפיכך דינם שווה, ולמה צוה בפרה לעשות בטומאת מת ולא בטומאה אחרת לפי שהמצורע לטומאת מת איתקש, שנאמר אל נא תהי כמת'.

טבעי להיות יהודי

פרק כט – תכלית התורה והמצוות כבניין קומת האדם

כאמור, התורה אינה מתייחסת למצביו של האדם בכל התמודדותיו במילוי חובתו, אלא מורה על קיום המצוות ומזהירה מן החטא. כי מבחינת התורה בכל מצב בין אם הרבה לחטוא לפני כן, ובין אם היה צדיק גמור, הוא מחוייב בקיום המצוות ולהיזהר מן העבירות. ולא נתפרש התורה מצוה להיות צדיק, ומצד הפשט אין תכלית לאדם להגיע למדרגות נעלות. אלא כל מצוה עומדת בפני עצמה. ומצבי 'צדיק' ו'רשע' הם רק כלפי עמידת האדם לפני קונו, בשעה שעתידי ליתן דין וחשבון לפניו, שאם זכויותיו רבים הוא צדיק ואם עברותיו רבים הוא 'רשע'. ואין לזה משמעות מיוחדת ביחס לעבודת האדם בחייו

אולם חכמי הדורות מעמידים את משימת התורה והמצוות כסולם התקדמות, שבמסגרתו יצליח האדם להתעלות למצב שהוא שמור מן החטא ורתום לקיום המצוות, והרמב"ם כתב בהלכות תשובה, שנתבע מן האדם להיות 'צדיק' ולא להיות 'רשע', וככל שיתקדם במעלות הסולם על ידי שני הדרכים הנזכרות במקביל של לימוד והתרגלות, כך יתעלה יותר ויותר.

ובמיוחד יש לציין את המשנה של רבי פנחס בן יאיר שבמסכת סוטה (פרק ט) [ובמסכת עבודה זרה (דף כ, ב) המימרא מובאת כברייתא בכמה שינויים]: 'רבי פנחס בן יאיר אומר, וזיוות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש. ורוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אמן'.

רבינו משה חיים לוצאטו ייסד את ספרו היסודי "מסילת ישרים", שנתקבל בעם כראש וראשון לכל ספרי מוסר, על יסוד ברייתא זו. ולכאורה עיקר החידוש שבמימרא זו היא, שתכלית האדם שלא לעמוד על מקום אחד, אלא להתעלות במדרגות ולהשתלם ככל יכלתו בדביקות בהשי"ת. ומקור לחיוב זה מן התורה הוא מצוות "לדבקה בו" או "אחרי ה' אלוקים תלכו".

אמנם קצת רמז לדרך זו יש במצוות "קדושים תהיו", שעומק הדבר הוא שלא יסתפק בקיום מצוות אחת הנה ואחת הנה ככל המזדמן, אלא מוטל עליו להתקדם ליעד מסוים, "להיות קדוש" כלומר שלא יעמוד האדם על מקום אחד, אלא יראה לרומם את עצמו ולקדש את נפשו ככל שמתאפשר לו. וכן מה שדרשו חז"ל "ואנוהו" הוי דומה לו מה הוא חנון וכו'. להיות דומה לו כלומר לרומם את נפשו להיות יותר טוב ויותר ישר, יותר קדוש ויותר עדין, וכאמור, זה עומק מצוות "ולדבקה בו", כלומר שהתכלית היא לעצב אישיות חדשה, כי המצוות הם רק נקודות שיחדיו יוצרות כלל גדול של "להיות" במצב יותר נעלה, דהיינו לראות איך "להיות" צדיק, איך מגיעים ומתקדמים למעלה מרוממת יותר מטבעו הראשון.

הנה כי כן, עיקר משימת האדם בחייו היא להתקדם במדרגות החיבור והדביקות עם השי"ת, כל חטא ומידה פסולה מסיטה אותו או אפילו גורמת לו נסיגה בתהליך התקדמותו המיטבי, ואילו מצוה וכל מידה נכונה מקדמת אותו לעבר היעד המצופה.

וכבר כתבנו לגבי המידות הפרטיות שהדרך שיתקן האדם את מידות נפשו, היא בשניים, האחת על ידי לימוד שילמד להכיר מעלת המידות הטובות, ולעומת זאת ילמד וישנן בנפשו גודל גנות מידות הרעות, ואף שטבעו הוא כך יתבונן בדבר עד שיהיה נתעב בנפשו ויתבייש מעצמו שיש בו תכונת נפש כזאת. וכשירבה להתבונן בדבר, ירגיש בעצמו כל אימת שתתעורר המידה בקרבו, וידחה אותה מעצמו.

והשנית על ידי מעשים, כשירגיל את עצמו לפעול נגד טבעו, בריבוי ההרגל אט אט יהפוך את טבעו, לטבע מתוקן.

לאור המבט שכלל תפקידו של האדם הוא לחתור ליעד להיות אדם השלם, נמצא שהתקדמות כפולה מקבילה זו, זאת הדרך שעלינו ללכת בה לגבי עיקר משימת חיינו, מחד להקפיד בדקדוק המצוות, ובכך להתרגל ליראת השם במעשים, ובמקביל ללמוד ולהתבונן בענייני גדלות השי"ת ושאר עניינים המביאים לאהבתו ויראתו.

סדר מעלות הקדושה בפרשיות ספר ויקרא (א)

"אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים"

בתורה נמצא כמה פעמים בהם נזכרת יציאת מצרים כסיבה כללית לקיום המצוות בסגנון של - 'אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים'. (ובגמרא ריש פרק 'איזהו נשך' (ב"מ סא:) נתבאר טעם כתיבתם בכמה מהם, אולם הוא בדרך דרשה, וצריך לדעת את הביאור בדרך פשוטו של מקרא). כאשר מתבוננים במבט מקיף על הפרשיות והקשרי הפסוקים ניתן ללמוד שאין נימוק זה של יציאת מצרים קשור רק למצוות הפרטיות שנאמרו בסמוך אליהם, אלא הם פסוקי מפתח ראשיים, שבאים לנמק את כללות חובת היהודי כלפי ה', וכסיבה לחייב אותו במצוות הנזכרות בכל הפרשיות הסמוכות.

ואמנם יש מקומות שנוכח יציאת מצרים בקשר למצוות פרטיות, כגון במצוות אהבת הגר, ומצוות עבד עברי וכדומה, שבהם מוכח להדיא שזה כנימוק למצוה הפרטית, אך יש שמונה מקומות בתורה שדבר זה מופיע בסגנון כללי 'אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים'. או בדומה לזה. יש כאן שלבים שונים ביחס בין הקב"ה ועם ישראל ובחובת המצוות שעליהם, כי בכל פעם שיש הזכרה כזאת ניתן להבחין בהבדלים בסגנון הכתוב בסמוך לזה. כלומר שבכל שלב של תוספת חיוב והתקדשות של כלל ישראל, חוזר הכתוב ומנמק כי לשם כך יצאו ממצרים והגיעו עד לדרגה הנוכחית. והתורה מוסיפה והולכת דרגה אחר דרגה, ובכל אחד מהם הדבר מצויין בפסוקים אלו שמוזכר בהם תכלית יציאתם ממצרים, כדלהלן.

שניים מהם הם היסודות השרשיים של מציאות עם ישראל, ואלו נזכרים בספר שמות. חמש מהם מפורזים לאורך ספר ויקרא ומלווים את עליית המדריגות של ספר ויקרא שלב אחר שלב, עד לשיאו של הספר בסופו. מדרגה שמינית ועליונה שמעבר לכל השלבים האמורים נזכרת בספר במדבר. א. הפעם הראשונה שמוזכרת יציאת מצרים כסיבה לחובת התורה, היא בעשרת הדברות - (שמות כ, ב) 'אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים'. כאן מבואר השלב הראשון והבסיסי, דהיינו שיציאת מצרים מחייבת את ישראל להיות עם נאמן לה' ולקיים את המצוות משום שהוא אלוקינו ואנחנו עמו. ושלב זה נמשך עד סוף פרשת משפטים, שהכל הוא המשך למעמד מתן תורה. ב. הפעם השנייה היא בסיום מצוות המשכן וכל כליו בסוף פרשת תצוה (שמות כט, מו) 'וידעו כי אני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים, לשכני בתוכם אני ה' א-לוקיהם'. פסק זה מגלה לנו שאין סוף עניינה של יציאת מצרים רק ב'אנכי ה' אלוקיך', אלא עוד נכוננו לעם ישראל תפקידים נשגבים ונכבדים, שלא זו בלבד שהוא אלוקיהם, אלא שה' בא לשכון בתוכם, וגילה להם הקב"ה שכבר ביציאת מצרים היתה המטרה להגיע לדרגה זו 'לשכני בתוכם', וגם לשם כך הוציאם ה' משם, [וכן בשלבים הבאים]. ופשוט שאף שפסוק זה הוא כסיכום לפרשיות המשכן שנאמרו לפני כן, פרשיות תרומה ותצווה, עניין זה נמשך גם אחר כך, בפרשת מזבח הקטורת ופרשת כי תשא ויקהל פקודי. שהרי הכל עניין אחד. [ויש לנו ללמוד מכאן שפסוקי המפתח הללו של 'אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים', אינם דווקא בסיום הדרגה והבחינה המסויימת, אלא נכתבו בגמר עיקר העניין, אך יש שאחר כך נמשך עוד עניינים ומצוות הבאים בקשר לדרגה זו].

ג. הכתוב השלישי הוא בסוף פרשת שמיני לאחר פרשת מאכלות אסורות (ויקרא יא, מה) 'כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לא-לוהים והייתם קדושים כי קדוש אני'. זה השלב השייך לספר ויקרא - ספר הקדושה, כשהדיבור כבר בא מ'אוהל מועד' והשכינה שורה בישראל, ממילא הם מתעלים עוד יותר, ואחר זה נאמרו - כחלק וכהמשך אחד עם דרגה זו של 'והייתם קדושים כי קדוש אני' -

מצוות הטומאה והטהרה בפרשיות

תזריע - מצורע - וכן פרשת אחרי.

ד. הפעם הבאה היא בפרשת 'קדושים'. לאחר פרשת משקלות בפרשת קדושים (ויקרא יט, לו) 'מאזני צדק אבני צדק אפת צדק והינן צדק יהיה לכם אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני ה'". ועוד יבואר.

ההמשך יבוא בגליונות הבאים

"התחברות"

עלון לחידושי תורה בהלכה ומקרא ורעיונות בהשקפה ובמחשבת היהדות

מאשר חנני ה' - יחיאל משה ורטהיימר

לקבלת העלון ולהערות: hitchbrut@gmail.com

ממפעלות

בית המדרש "טוב לבב"

לשמו ולזכרו וברוחו

של הגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל

בעל "בן מלך".